Finansutskottets betänkande

1982/83:41

om fortsatt valutareglering (prop. 1982/83:121)

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1982/83:121 om fortsatt valutareglering,

dels den med anledning av propositionen väckta motionen 1982/83:2295 av Rolf Wirtén (fp) och Nils Åsling (c),

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna
1982/83:146 av Allan Ekström (m) om översyn av valutalagstiftningen,
1982/83:158 av Nic Grönvall (m) om företagens utlandsupplåning,
1982/83:856 av Rolf Andersson (c) och Nils Åsling (c) om utlandslån till småföretag och
1982/83:1589 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) om nya kreditpolitiska ramar, m. m., i vad avser yrkande 2.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna 158, 856 och 1589 yrkande 2 från fullmäktige i riksbanken. Yttrandet är fogat som *bilaga* till betänkandet.

Propositionen

I proposition 121 har regeringen (finansdepartementet) efter föredragning av statsrådet Kjell-Olof Feldt

dels föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogat förslag till lag om tillämpning av valutalagen (1939:350),

dels lämnat riksdagen tillfälle att yttra sig över vid propositionen fogat förslag till förordning om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264).

De vid propositionen fogade förslagen är av följande lydelse:

1 Förslag till
Lag om tillämpning av valutalagen (1939:350)

Härigenom föreskrivs att 2 § första stycket 1, 2 och 4–9 samt 5 § 1 och 3 valutalagen (1939:350) skall tillämpas under tiden den 1 juli 1983–den 30 juni 1984.

2 Förslag till
Förordning om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264)

Härigenom föreskrivs att valutaförordningen (1959:264), som enligt förordning (1982:296) gäller till utgången av juni 1983, skall fortsätta att gälla till utgången av juni 1984.

Enligt valutalagen (1939:350, ändrad senast 1984:1086) gäller att fullmäktige i riksbanken skall göra framställning till regeringen om valutareglering, om det prövas nödvändigt för att nå de centrala mål som har fastställts för den ekonomiska politiken. Fullmäktige skall därvid begära att regeringen föreslår riksdagen en lag om tillämpning av valutalagen för högst ett år.

I skrivelse den 27 januari 1983 har fullmäktige i riksbanken anfört att anledning alltjämt föreligger att ta i anspråk gällande fullmakter i valutalagen och samtidigt ge valutaförordningen fortsatt giltighet. Fullmäktige hemställer därför att regeringen begär riksdagens bemyndigande att 2 § första stycket 1, 2 och 4–9 samt 5 § 1 och 3 valutalagen skall äga tillämpning under tiden den 1 juli 1983 – den 30 juni 1984 och att regeringen lägger fram förslag om att valutaförordningen skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1984.

Föredragande statsrådet anför att till följd av de stora obalanserna i den svenska ekonomin har penningpolitiken i allt högre grad fått utformas med hänsyn till betalningsbalansen. Försvaret av växelkursen står därvid i centrum. Valutaregleringen gör det möjligt att vid tendenser till valutaoro försvara växelkursen utan så kraftiga räntehöjningar som annars skulle erfordras. Därigenom ökar möjligheterna att avväga penningpolitiken också efter det inhemska konjunkturläget.

Med hänsyn härtill finner föredraganden det nödvändigt att valutaregleringen i sin nuvarande utformning förlängs i avvaktan på de åtgärder som kan komma att vidtas i anledning av valutakommitténs utredningsarbete. I propositionen begär regeringen riksdagens godkännande att förlänga valutaregleringen ytterligare ett år, dvs. för tiden den 1 juli 1983 – den 30 juni 1984.

Motionerna

I motion 146 av Allan Ekström (m) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om en översyn av den från år 1939 härrörande valutalagstiftningen i syfte att avkriminalisera ett sådant förfarande som i motionen anges.

I motion 158 av Nic Grönvall (m) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger riksbanken till känna att företag som upptagit s. k. korglån eller lån i utländsk valuta medges rätt att förtidsinlösa sådana lån,

2. att riksdagen som sin mening ger riksbanken till känna att förhandlingar mellan affärsbanker och riksbanken om förmånliga långfristiga lån för företag som förtidsinlösen av korglån eller utlandslån bör upptas.

I motion 856 av Rolf Andersson (c) och Nils Åsling (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om nödvändigheten av att problemen med korglånen löses.

I motion 1589 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) hemställs – med hänvisning till motiveringen i motion 1982/83:1588 –

2. att riksdagen uttalar att reglerna för återbetalning av utlandslån förändras i enlighet med vad som i motionen anförts.

I motion 2295 av Rolf Wirtén (fp) och Nils Åsling (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om uppmaning till valutakommittén att bedriva sitt arbete skyndsamt och att eventuellt för att vinna tid avge delbetänkande.

Utskottet

Den ekonomiska politiken har i hög grad utformats med hänsyn till betalningsbalansen. Valutaregleringen är ett betydelsefullt medel i denna politik. Valutaregleringens syfte är att underlätta möjligheterna att föra en självständig penningpolitik. Genom regleringen styrs de transaktioner över landets gränser som inte har direkt samband med utrikeshandeln. Utskottet delar riksbanksfullmäktiges uppfattning och den syn som kommer till uttryck i propositionen att valutaregleringen med hänsyn till obalanserna i vår ekonomi bör förlängas.

Vad beträffar frågan hur länge regleringen bör gälla anser utskottet i likhet med föredraganden och vad som anförs i *motion 2295* att resultatet av valutakommitténs utredningsarbete bör avvaktas innan regleringens utformning prövas eller ändras. Av propositionen framgår att kommittén avser att slutföra sitt arbete under innevarande år. Någon särskild uppmaning från riksdagens sida om att kommittén skall bedriva sitt arbete skyndsamt, som påyrkas i motion 2295, finns därför inte anledning att göra.

Med hänsyn till den tid remissbehandlingen av valutakommitténs förslag

och ställningstagandet till förslagen med anledning härav väntas ta förefaller det inte realistiskt att räkna med att eventuell ny lagstiftning kan träda i kraft före den 1 juli 1984. Utskottet förordar därför att valutaregleringen i sin nuvarande utformning förlängs ytterligare ett år, dvs. för tiden den 1 juli 1983 – den 30 juni 1984.

I *motion 146* begärs en översyn av valutalagstiftningen i syfte att avkriminalisera ett förfarande som anges i motionen. Motionären redovisar ett fall där en person utan riksbankens tillstånd placerat medel på konto i utländsk bank. Syftet uppgavs vara att medlen skulle användas för en charterresa. Enligt motionären strider det åtal som väcktes mot personen i fråga för detta förfarande mot det allmänna rättsmedvetandet.

Enligt gällande valutalagstiftning krävs riksbankens tillstånd för att placera medel på konto i utländsk bank om det inte endast är tillfällig placering av resevaluta under utlandsvistelse. Att medlen i det nämnda fallet senare skulle användas för resa och av personen i fråga betraktades som resevaluta saknar betydelse i sammanhanget.

Då det f. n. pågår en översyn av valutalagstiftningen genom valutakommitténs arbete och det förutses bli avslutat under innevarande år får motionärens yrkande anses vara tillgodosett. Med det anförda avstyrks motion 146.

Vad gäller svenska företags upplåning i utländsk valuta och möjligheter till förtida inlösen av dessa lån vill utskottet med anledning av *motionerna 158, 856* och *1589*, yrkande 2, anföra följande.

Det har sedan mitten av 1970-talet varit ett uttalat önskemål från riksbankens sida att öka de svenska företagens andel av den svenska upplåning utomlands, som varit nödvändig för att finansiera bytesbalansunderskottet. Den tidvis stora ränteskillnaden mellan Sverige och utlandet har också gjort det fördelaktigt att ta dessa lån och det har självfallet ingått i låntagarnas och bankernas överväganden att bedöma riskerna för kursförluster. Utskottet har emellertid förståelse för att låntagarna inte kunnat förutse resultatet av de samlade devalveringarna 1977 – 1982 och hela omfattningen av de kursförändringar i övrigt, framför allt de kraftiga kursstegringarna för dollarn, som inträffat. Det är uppenbart att vissa företag drabbats av stora och oförutsedda kursförluster till följd härav. Det finns företag som hamnat i akuta likviditetskriser. Det måste dock också uppmärksammas att företag inom den konkurrensutsatta delen av industrin genom devalveringarna fått möjligheter till betydande vinstökningar. Sannolikt blir nettoeffekten av devalveringen för svenskt näringsliv att såväl lönsamheten som soliditeten förbättras. Utskottet är medvetet om att det finns företag, främst mindre och medelstora företag, som inte fått ökade intäkter i utländsk valuta till följd av devalveringen.

Omfattningen av dessa lån är emellertid mycket stor. Enligt riksbankens statistik var de lån i utländsk valuta som upptagits av valutabankerna för

vidareutlåning till företag 12 miljarder kronor vid årsskiftet 1982/83. Därtill kommer de större lån som företagen själva upptagit i utlandet. Att generellt medge lättnader beträffande möjligheterna att återbetala lån i utländsk valuta skulle således kunna leda till ett betydande valutautflöde som, för att undvika en minskning av valutareserven, måste mötas med en ökad statlig upplåning utomlands.

Riksbanksfullmäktige gör i sitt yttrande till utskottet bedömningen att om hittillsvarande restriktiva regler upphävs skulle det leda till ett mycket betydande valutautflöde. Det ligger nära till hands att anta att snart sagt alla låntagare som över huvud taget skulle ha möjlighet därtill skulle begagna tillfället att förtidsbetala. Riksbanksfullmäktige anser det därför uteslutet att generellt medge lättnader beträffande möjligheterna att återbetala lån i utländsk valuta.

I valutastyrelsens verksamhetsberättelse för år 1982 heter det att behovet av att bibehålla den svenska upplåningen i utlandet på en hög nivå nödvändiggjorde en fortsatt restriktiv praxis för tillstånd till förtida inlösen av lån i utländsk valuta. Förtidsinlösen medgavs som en följd av att låntagaren försatts i konkurs eller trätt i likvidation, om långivaren för att skydda sin fordran sagt upp lånet till förtida betalning eller om låntagarens rörelse upphört och lånet avsåg mindre belopp. Därtill medgavs förtida återbetalning när synnerliga skäl ansågs tala för bifall, särskilt vid mindre belopp.

Under 1982 medgavs med tillämpning av dessa regler förtida återbetalning i ca 1 100 fall. Det innebär, om man bortser från de fall där låntagare gått i konkurs, att tillstånd till förtida återbetalning lämnades för ett belopp om sammanlagt 265 milj. kr.

Riksbanksfullmäktige är besvärsinstans över valutatyrelsens beslut. Fullmäktige som därigenom har tillfälle att följa valutastyrelsens avgöranden i enskilda ansökningsärenden och därmed kan påverka praxis anser i yttrandet till utskottet att fastlagda riktlinjer och tillämpad praxis i dessa frågor motsvarar vad som f. n. kan tillåtas.

Utskottet delar riksbanksfullmäktiges uppfattning och avstyrker således motionerna i motsvarande delar. Av denna anledning ser utskottet inte något skäl att närmare gå in på de i motionerna berörda frågorna om tekniken för att möjliggöra en generell rätt till förtida betalning. Utskottet vill i likhet med fullmäktige peka på de möjligheter att få återbetala lån i förtid som valutastyrelsen medger för företag som råkat i speciella svårigheter.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar det vid proposition 1982/83:121 fogade förslaget till lag om tillämpning av valutalagen (1939:350),
2. att riksdagen lämnar utan erinran det vid proposition 1982/83:121 fogade förslaget till förordning om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264),

3. beträffande *valutakommitténs fortsatta arbete*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:2295,
4. beträffande *översyn av valutalagstiftningen*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:146,
5. beträffande *återbetalning av utlandslån*
   att riksdagen avslår motionerna 1982/83:158, 1982/83:856 och 1982/83:1589 yrkande 2.

Stockholm den 21 april 1983

På finansutskottets vägnar
ARNE GADD

Närvarande: Arne Gadd (s), Rolf Wirtén (fp), Per-Axel Nilsson (s), Roland Sundgren (s), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Torsten Karlsson (s), Hugo Hegeland (m), Gunnar Nilsson i Eslöv (s), Margit Gennser (m), Gerd Engman (s), Margareta Gard (m), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk), Ella Johnsson (c) och Bo Krogvig (s).

Reservationer

1. Valutakommitténs fortsatta arbete

Rolf Wirtén (fp), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Hugo Hegeland (m), Margit Gennser (m), Margareta Gard (m) och Ella Johnsson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Vad beträffar" och på s. 4 slutar med "juni 1984" bort lyda:

Vad beträffar frågan hur länge regleringen bör gälla anser utskottet i likhet med föredraganden och vad som anförs i motion 2295 att resultatet av valutakommitténs utredningsarbete bör avvaktas innan regleringens utformning prövas eller ändras. Av propositionen framgår att kommittén avser att slutföra sitt arbete under innevarande år. Utskottet anser emellertid i likhet med motionärerna att det är angeläget att kommitténs arbete inte onödigtvis försenas. De expertrapporter som kommittén låtit utarbeta pekar på stora brister i den nuvarande valutaregleringen. Det framgår bl. a. att regleringen är föga lämpad att styra kapitalrörelserna, att valutaregleringen har negativa samhällsekonomiska verkningar och försvårar möjligheterna att uppnå ekonomisk balans. Det bör således finnas möjligheter att på grundval av redan framlagda rapporter genomföra förändringar i liberaliserande riktning. Utskottet anser att kommittén bör få i uppdrag att framlägga förslag härom helst i slutbetänkande men i annat fall i delbetänkande senast under

1983 så att förslagen kan träda i kraft senast den 1 juli 1984. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 3 bort lyda:

3. beträffande *valutakommitténs fortsatta arbete*
att riksdagen med anledning av motion 1982/83:2295 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Återbetalning av utlandslån

Rolf Wirtén (fp), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Hugo Hegeland (m), Margit Gennser (m), Margareta Gard (m) och Ella Johnsson (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Det har" och på s. 5 slutar med "speciella svårigheter" bort lyda:

Det har sedan mitten av 1970-talet varit ett uttalat önskemål från riksbankens sida att öka de svenska företagens andel av den svenska upplåningen utomlands. Den tidvis stora ränteskillnaden mellan Sverige och utlandet har gjort det fördelaktigt att ta dessa lån och det har självfallet ingått i låntagarnas och bankernas överväganden att bedöma riskerna för kursförluster. Utskottet har emellertid förståelse för att låntagarna inte kunnat förutse resultatet av de samlade devalveringarna 1977–1982 och hela omfattningen av de kursförändringar i övrigt, framför allt den kraftiga uppgången för dollarn, som inträffat. Det är uppenbart att vissa företag till följd härav drabbats av stora och oförutsedda kursförluster. Det finns företag som hamnat i akuta likviditetskriser. Devalveringen kan på sikt förväntas leda till att den konkurrensutsatta delen av industrin får en viss förbättrad lönsamhet men den omedelbara effekten blev en kraftig skuldökning. Det finns också företag, främst mindre och medelstora företag, som inte fått ökade intäkter i utländsk valuta efter devalveringen.

Omfattningen av detta slags lån är mycket stor. Enligt riksbankens statistik uppgick de lån i utländsk valuta som upptagits av valutabankerna för vidareutlåning till företag till 12 miljarder kronor vid årsskiftet 1982/83. Därtill kommer de större lån som företagen själva upptagit i utlandet. Att generellt medge lättnader beträffande möjligheterna att återbetala lån i utländsk valuta skulle således kunna leda till ett betydande valutautflöde som, för att undvika en minskning av valutareserven, måste mötas med en ökad statlig upplåning utomlands.

Riksbanksfullmäktige gör i sitt yttrande till utskottet bedömningen att om hittillsvarande restriktiva regler upphävs skulle det leda till ett mycket betydande valutautflöde. Det ligger nära till hands att anta att snart sagt alla låntagare som över huvud taget skulle ha möjlighet därtill skulle begagna

tillfället att förtidsbetala. Riksbanksfullmäktige anser det därför uteslutet att generellt medge lättnader beträffande möjligheterna att återbetala lån i utländsk valuta.

I valutastyrelsens verksamhetsberättelse för år 1982 heter det att behovet av att bibehålla den svenska upplåningen i utlandet på en hög nivå nödvändiggjorde en fortsatt restriktiv praxis för tillstånd till förtida inlösen av lån i utländsk valuta. Förtidsinlösen medgavs som en följd av att låntagaren försatts i konkurs eller trätt i likvidation, om långivaren för att skydda sin fordran sagt upp lånet till förtida betalning eller om låntagarens rörelse upphört och lånet avsåg mindre belopp. Därtill medgavs förtida återbetalning när synnerliga skäl ansågs tala för bifall, särskilt vid mindre belopp.

Under 1982 medgavs med tillämpning av dessa regler förtida återbetalning i ca 1 100 fall. Det innebär, om man bortser från de fall där låntagare gått i konkurs, att tillstånd till förtida återbetalning lämnades för ett belopp om sammanlagt 265 milj. kr.

Riksbanksfullmäktige är besvärsinstans över valutastyrelsens beslut. Fullmäktige som därigenom har tillfälle att följa valutastyrelsens avgöranden i enskilda ansökningsärenden och därmed kan påverka praxis anser i yttrandet till utskottet att fastlagda riktlinjer och tillämpad praxis i dessa frågor motsvarar vad som f. n. kan tillåtas.

Utskottet delar fullmäktiges uppfattning att det f. n. inte är möjligt att generellt medge lättnader beträffande möjligheterna att återbetala lån i utländsk valuta. Det är emellertid angeläget att företagens benägenhet att ta utländska lån inte sjunker ytterligare. Det är därför viktigt att fullmäktige visar förståelse för låntagare som råkat i speciella svårigheter till följd av kursförändringarna. Större generositet med dispenser bör därför i vissa fall tillämpas när det gäller rätten att få återbetala lån i förtid. Det bör gälla särskilt mindre och medelstora företag med mindre lån eller som inte har väsentliga exportinkomster eller utländska tillgångar.

Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna 158, 856 och 1589 yrkande 2 om lättnader i gällande riktlinjer för dispensprövning bör ges riksbanken till känna.

dels utskottets hemställan under 5 bort lyda:

5. beträffande *återbetalning av utlandslån*
   att riksdagen med anledning av motionerna 1982/83:158, 1982/83:856 och 1982/83:1589 yrkande 2 som sin mening ger fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anfört.

Yttrande över motionerna 1982/83:158, 856 och 1589 yrkande 2

Fullmäktige i riksbanken (1983-03-24)

Sedan finansutskottet berett fullmäktige i riksbanken tillfälle att avge yttrande över motionerna

1982/83:158
av Nic Grönvall (m) om företagens utlandsupplåning,

1982/83:856
av Rolf Andersson (c) och Nils Åsling (c) om utlandslån till småföretag och

1982/83:1589 (1588), *yrkande 2*
av Ulf Adelsohn m. fl. (m) om nya kreditpolitiska ramar, m. m.,

får fullmäktige anföra följande.

Den genomgående tanken i samtliga remitterade motioner är att eftersom devalveringarna av kronan orsakat förluster, i kronor räknat, för företag med lån i utländsk valuta, förtidsinlösen av sådana lån bör underlättas. I motionen nr 158 hemställes sålunda att riksdagen skall ge riksbanken tillkänna dels att företag som upptagit s. k. korglån eller lån i utländsk valuta skall få rätt att förtidsinlösa sådana lån, dels att riksbanken med affärsbankerna skall förhandla om förmånliga långfristiga lån för företag för att möjliggöra förtidsinlösen av korglån eller utlandslån. I motionen nr 856 föreslås riksdagen böra ge regeringen tillkänna "att problemen med korglånen snarast måste lösas". Som en modell härför anvisas möjligheten "att låta företagen få lånen konverterade till svenska kronor och amorteringstiden förlängd till tio år". Räntan på de konverterade lånen förutsättes sättas "så att den inte överstiger den ursprungliga räntan i kronor räknat". I motionen nr 1589 (1588) föreslås riksdagen skola uttala att reglerna för återbetalning av utlandslån ändras "i syfte att medge möjlighet till snabbare amortering än vad som f. n. är tillåtet enligt riksbankens bestämmelser".

Riksbankens föreskrifter om tillämpning av valutaförordningen anvisar två olika möjligheter för företagens utlandsupplåning. Dels lämnar riksbanken efter ansökan tillstånd till företag att i utlandet eller hos valutabank uppta lån i utländsk valuta (tillämpningsföreskrifterna 3:49). Den genomsnittliga löptiden för dessa lån skall uppgå till minst fem år. Lånebeloppet skall i det enskilda fallet normalt överstiga 10 milj. kr. Dels har riksbanken genom generell dispens medgivit valutabank att i utlandet uppta lån i utländsk valuta för vidareutlåning till företag; främst mindre och medelstora sådana (tillämpningsföreskrifterna 3:51). Även i dessa fall gäller att lånen till företagen skall ha en genomsnittlig löptid på minst fem år. Lånebeloppet får i det enskilda fallet ej överstiga 10 milj. kr. För båda låneformerna gäller

dessutom vissa gemensamma begränsningar beträffande vilka företag som kan komma i fråga för lån.

De remitterade motionerna, som talar om "den övre lånegränsen" vid 10 milj. kr. (motion nr 158) eller om lånebelopp varierande mellan 100 000 och 10 milj. kr. (motionen nr 856) resp. om lån till "mindre företag" (motionen nr 1589/1588/), synes därmed alla avse utlandslån enligt den generella dispensen (tillämpningsföreskrifterna 3:51). Vad nedan sägs gäller därför denna låneform. De allmänna synpunkterna på riskerna med förtida återbetalning av lån har emellertid uppenbarligen tillämpning också på lån i utländsk valuta över huvud taget.

Summan av de lån, som upptagits med tillämpning av den allmänna dispensen (tillämpningsföreskrifterna 3:51) och som utestod vid utgången av åren 1980–1982, redovisas i nedanstående tabell. Siffrorna omfattar såväl lån i viss bestämd utländsk valuta som i kombinationer av flera utländska valutor, s. k. korglån.

Utestående lån upptagna enligt 3:51 tillämpningsföreskrifterna
(mdr kr)

ultimo	1980	6,3
"	1981	10,3
"	1982	12,0

Till den bild som motionärerna tecknar av de med utlandslånen förenade problemen bör kanske göras tillägget att många låntagande företag haft exportkontrakt i utländsk valuta eller på annat sätt kunnat förbättra sin vinst just genom devalveringarna. Därtill kommer, till samtliga låntagares förmån, den tidvis mycket betydande ränteskillnaden till lån i svenska kronor. Bilden är alltså ej så ensidigt mörk som den framträder i motionerna.

Sedan detta sagts skall emellertid konstateras att många företag också tagit lån i utländsk valuta, utan att detta motsvarats av några intäkter i utländsk valuta. Även om de därvid varit medvetna om och ansett sig kunna ta den härmed förenade kursrisken, är det uppenbart att inträffade devalveringar gått långt utöver vad som rimligen kunnat förutses. Härav har föranletts kostnadsökningar som alltså inte varit inkalkylerade och som i många fall innebär en svår påfrestning på företagen.

Fullmäktige delar sålunda i huvudsak motionärernas syn på det bekymmersamma läget för de företag som upptagit lån i utländsk valuta. Det är lätt att ha förståelse för de drabbade låntagarnas önskemål om att genom förtidsinlösen av lånen komma ifrån ytterligare kursrisker och därigenom också för de krav på lättnader i valutaregleringen som framställes i motionerna. Samtidigt måste man emellertid göra klart för sig att just detta starka, av valutaregleringen uppdämda intresse för förtidsbetalningar skulle

leda till ett mycket betydande valutautflöde om hittillsvarande restriktiva regler upphäves. Varje försök att ange en siffra vore en gissning men det ligger nära till hands att anta att snart sagt alla låntagare som över huvud taget skulle ha möjlighet därtill skulle begagna tillfället att förtidsbetala. I motionerna n:ris 158 och 856 föreslås också förmånliga kronkrediter till låntagarna för att ytterligare öka förtidsbetalningarna och därmed valutautflödet.

Den mycket betydande ökning av valutautströmningen som sålunda kan förutses vid bifall till motionerna skulle komma när enligt finansplanen bytesbalansunderskottet för 1983 beräknas uppgå till ca 20 miljarder kronor och fastlagda amorteringar på utlandsupplåningen kommer att uppgå till 20 miljarder kronor. Det torde därmed stå klart att valutastyrelsens uttalande för år 1982 att "behovet att bibehålla den svenska upplåningen i utlandet på en hög nivå nödvändiggjorde en fortsatt restriktiv praxis för tillstånd till förtida inlösen av lån i utländsk valuta" måste gälla alltjämt.

Fullmäktige anser sålunda uteslutet att generellt medge lättnader beträffande möjligheterna att återbetala lån i utländsk valuta. Liksom hittills bör emellertid låntagare, som råkat i speciella svårigheter, ha möjlighet att efter prövning av det särskilda fallet få återbetala sina lån i förtid. Valutastyrelsen har dragit upp riktlinjer för en sådan prövning. Förtidsinlösen medges sålunda, såsom anmäles i valutastyrelsens årsberättelse, som en följd av att låntagaren försatts i konkurs eller trätt i likvidation liksom om långivaren för att skydda sin fordran sagt upp lånet till förtida betalning eller om låntagarens rörelse upphört och lånet avser mindre belopp. Därtill medges förtida återbetalning när särskilda skäl talar för bifall, särskilt vid mindre belopp. Med tillämpning av dessa regler prövas inom riksbankens valutaavdelning ett stort antal ansökningar om förtida återbetalning. Under 1982 medgavs vid denna prövning förtida återbetalning i ca 1 100 fall. Om man bortser från de fall där låntagare gått i konkurs, innebär detta att tillstånd till förtida återbetalning lämnades för ett belopp om sammanlagt 265 milj. kr.

Fullmäktige, vilka såsom besvärsinstans över valutastyrelsen har tillfälle att följa valutaavdelningens och valutastyrelsens avgöranden i enskilda ansökningsärenden och därmed också att påverka praxis, anser att fastlagda riktlinjer och tillämpad praxis i dessa frågor motsvarar vad som f. n. kan tillåtas.

Fullmäktige får sålunda avstyrka att riksdagen uttalar sig för att generell möjlighet införes att förtidsbetala lån i utländsk valuta och saknar vid detta ställningstagande anledning att gå in på övriga i motionerna upptagna frågor om tekniken för att möjliggöra generell rätt till förtida betalning.

Med åberopande av det anförda får fullmäktige hemställa att de remitterade motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm som ovan

Å Fullmäktiges vägnar:
G. E. Sträng

T. af Jochnick

Reservation se fullmäktiges protokoll 1983-03-24, § 3.

Utdrag ur
FULLMÄKTIGES PROTOKOLL
1983-03-24

Närvarande: Gunnar Sträng
Erik Wärnberg
Bengt Dennis
Grethe Lundblad
Karl Boo
Ingegerd Troedsson
Bo Lundgren

§ 3. Remiss av motionerna 1982/83:158, 1982/83:856 och 1982/83:1589

Genom remiss den 10 februari 1983 hade finansutskottet berett fullmäktige i riksbanken tillfälle att avge yttrande över motionerna

1982/83:158
av Nic Grönvall (m) om företagens utlandsupplåning,

1982/83:856
av Rolf Andersson (c) och Nils Åsling (c) om utlandslån till småföretag och

1982/83:1589 (1588), *yrkande 2*
av Ulf Adelsohn m. fl. (m) om nya kreditpolitiska ramar, m. m.

Fullmäktige beslöt avge yttrande av den lydelse som framgår av registraturet.

Mot yttrandets lydelse reserverade sig *Ingegerd Troedsson* och *Bo Lundgren,* som ansåg att fullmäktiges yttrande som på s. 3 börjar med "Samtidigt måste" och som på s. 4 slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse.

Skulle inga lättnader genomföras kommer å andra sidan benägenheten hos företagen att ta lån, eller att omsätta sådana när de går ut, i utländsk valuta att kraftigt urholkas, vilket skulle medföra ytterligare svårigheter och ökat behov för staten att gå in som utländsk låntagare.

Även om fullmäktige inte anser det möjligt att generellt medge lättnader beträffande möjligheterna att återbetala lån i utländsk valuta finns starka motiv för lättnader i gällande riktlinjer. Låntagare, som råkat i speciella svårigheter, har hittills haft möjlighet att efter prövning i det särskilda fallet få återbetala sina lån i förtid. Denna möjlighet borde utvidgas, bl. a. vad gäller smärre lån, för företag som inte har väsentliga exportinkomster eller utländska tillgångar. Återstående löptid skulle i större utsträckning kunna avkortas osv. Däremot motsätter vi oss förslagen i motionerna 158 och 856 om förmånliga kronkrediter till låntagarna för att ytterligare öka förtidsbetalningarna. Ovidkommande bedömningar skulle då kunna komma in i bilden.

Fullmäktige tillstyrker således att riksdagen uttalar sig för vidgad rätt att förtidsbetala lån i utländsk valuta.

Mot yttrandets lydelse reserverade sig vidare *Karl Boo,* som ansåg att fullmäktiges yttrande som på s. 3 börjar med "Fullmäktige anser" och som på s. 4 slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse.

Fullmäktige anser det inte möjligt att nu medge generella lättnader beträffande möjligheterna att återbetala lån i utländsk valuta. Däremot bör de som har starka skäl få medgivande att återbetala sina lån i förtid. Detta gäller särskilt de mindre och medelstora företagen som bör ges en generös dispensprövning.

I ett läge då staten kräver ökad andel av den svenska kreditmarknaden är det angeläget att företagen inte avstår från lån i utländska valutor genom osäkerhet inför stora devalveringar. Därför bör frågan om möjligheterna för bankerna att lämna kurssäkrade krediter i utländsk valuta till företag prövas positivt.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Ur protokollet:

Ulla Wettermark